

SLUNEČNÍ CYKLUS

Radek Stavěl

DOKOŘÁN

SLUNEČNÍ CYKLUS

Radek Stavěl

Radek Stavěl

Sluneční cyklus

Cover picture designed by Freepik.

© Radek Stavěl, 2017

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být rozmnožována a rozšiřována jakýmkoli způsobem bez předchozího písemného svolení nakladatele.

Vydání druhé (první elektronické).

Odpovědný redaktor Marek Pečenka.

Redakce Tereza Kodlová.

Obálka, grafická úprava, sazba

a konverze do elektronické verze Michal Puhač.

Vydalo v roce 2018 nakladatelství Dokořán, s. r. o.,

Holečkova 9, Praha 5, dokoran@dokoran.cz, www.dokoran.cz,

jako svou 938. publikaci (278. elektronická).

ISBN 978-80-7363-876-4

1. Předvolání do Prahy / léto 2014	7
2. Zima v Praze / leden 2005	15
3. Zeměkoule / 20. leden 2005	18
4. Rodinná oslava / květen 2005	21
5. Uhelný projekt / listopad 2005	27
6. Plán Amsterdam / říjen 2006	29
7. Slunce / říjen 2006	35
8. Severní Čechy / listopad 2006	37
9. Neviditelná ruka osudu / 1971–2010	40
10. Sluneční projekt / listopad 2006	43
11. Potřebujeme vědět Proč / leden 2007	47
12. Lanzarote, Kanárské ostrovy / jaro 2007	52
13. Hra na „Kdo je to“ / jaro 2007	60
14. Pražští lobbisté / 1989–2007	63
15. Mariánské lázně / léto 2007	66
16. Honička za sluncem / říjen 2007	71
17. Vize / 2007	76
18. Převrat / 2007	80
19. Nevěra / zima 2008	84
20. Konexe / zima 2008	88
21. Nevěra II / jaro 2008	92
22. Teta / léto 2008	96
23. Počasí / podzim 2008	101
24. Firemní ráje / zima 2009	106
25. Boj / jaro 2009	109
26. Louka / jaro 2009	117
27. Sluníčko na štrůdlu / léto 2009	124

28. Úřad / léto 2009	129
29. Erupce / déjà vu	134
30. Solární Klondike / podzim 2009	138
31. Kdo je tady šéf / podzim 2009	142
32. Telefonát / Vánoce 2009	147
33. Dopis s černým pruhem / zima 2010	150
34. Kruppovy závody / zima 2010	155
35. Vyúčtování (Solární Klondike II) / zima 2010	159
36. Slunce / 1607–2010	165
37. Miami Beach / březen 2010	170
38. Česko vs. Florida /2010	178
39. Vědkyně a vědec / 1607–2010	183
40. Rmutná hra	187
41. Business dinner / jaro 2010	190
42. Rozloučení a shledání / léto 2010	196
43. Observatoř / jaro 2011	199
44. Sluneční cyklus / léto 2010	204
45. Isabela / 2015	209
46. Matka / léto 2010	214
47. Novinářka / léto 2010	217
48. Rakovina společnosti / podzim 2010	220
49. Zpáteční jízdenka / podzim 2010	228
50. Praha / 2012	230
51. Dohra / 2015	235
52. Brusel / 2015	238
Příloha / Energiewende 2016	247

Příběh a jeho hlavní hrdinové jsou smyšlení. Naopak skutečná jsou uvedená data, ekonomické a politické souvislosti i historické události. Proto se příběh nevyhnul také skutečným vrcholným politikům, významným firmám, uznávaným expertům a historickým osobnostem.

Tento příběh věnuji Německu, největší evropské ekonomice. Poté, co se po druhé světové válce úspěšně rozvinula ve svobodný demokratický stát s tržním hospodářstvím, se koncem minulého století začaly množit varovné signály o možné změně tohoto vývoje. Nejvýraznějším odchýlením od tržní ekonomiky a svobody podnikání se stala regulace energetiky. To, co Německo, respektive jeho občané, zatím celkem bez větších obtíží absorbovali, mezitím napáchalo obrovské škody menší ekonomice a mladší demokracii, kterou máme my v Česku. Pokud se však z energetické politiky, označované „Energiewende“ – „Wende“ lze překládat jako „zvrát“ – má stát vzor pro „zvrát“ ve vývoji v dalších oborech a vůbec ve společnosti, může přijít to, že Německo zažije otřesy, které už neabsorbuje, a ty dramaticky dopadnou nejen na Němce, ale i na jejich sousedy a vůbec celou Evropu. To, co se objevilo u energetiky jako nová forma centrálně řízeného systému, může předznamenat cestu k celkovému odklonu od základních hodnot západní civilizace.

Vždycky když přeletěli řeku a blížili se nad příměstskými poli na to malé letiště, kam nevede vlak ani metro, připadala si, že přijela na vesnici. Na jednu stranu se pokaždé těšila, protože ta „vesnice“ měla pozoruhodné historické jádro, kterým se mohla volně toulat hodiny a stále objevovat nová zákoutí i celé čtvrti. To bylo z letiště přes kopec dolů. Na opačnou stranu, z letiště po rovině ke vzdáleným horám, se ovšem nikdy moc netěšila. Ale právě tam byl její cíl, na konci silnice vedoucí na severozápad. To ošklivé severočeské město s velkou chemičkou a jejím svérázným ředitelem, který neuměl žádný světový jazyk, ale všechno mu tam patřilo.

Sklapla knihu, letadlo šlo na přistání a její dva zvědaví sousedé konečně uviděli titul – *Valpuržina noc*, Gustav Meyrink. Dnes jí nebylo do řeči, tak se starším pánem, který vypadal jako manažer či byznysmen, ani s jeho mladou kolegyní (že by osobní asistentkou?) nezavedla řeč. Což jindy na trase mezi Londýnem a Prahou nebyl problém, téměř pokaždé se s někým seznámila a vícekrát tak načerpala zajímavou informací nebo tip o městě. I přes pracovní povinnosti si vždycky na Prahu vyšetřila čas.

Dělala to tak, že přiletěla večer před jednáním. Ubytovala se v hotelu u ruzyňského letiště a vyrazila do Starého Města. S fotoaparátem, s knížkou nebo jen tak. Povečeřela, někdy zašla i na drink a pak se vrátila do hotelu, většinou sama. Vadily jí otázky místních, proč chodí sama do baru, ale když narazila na příjemného muže ve středních letech, který jí tuto stupidní otázku nepoložil, ráda si pohrála s myšlenkou, že ponechá konec večera otevřený. Ale otevřený jen opatrně. Následující den totiž vstávala brzo. Čekalo ji celodenní jednání v chemičce, pak se v pronajatém voze vrátila do Prahy, odkud kolem devatenácté odlétala s British Airways zpátky do Londýna.

Teď viděla svou destinaci úplně jinak. Žádný hotel, ani středověké uličky kolem řeky. Vlastně už na letišti se cítila zvláště. Byla zvyklá, že ji nikdo nečeká a ona si o všem rozhoduje sama, počínaje rychlostí kroku, jaký zvolí cestou do hotelu, až po program na večer. Teď ale vyhlížela někoho, vůbec vlastně nevěděla koho, kdo zřejmě na výstupu od příletů drží cedulku s jejím jménem. Bylo jí trapné po těch chlapech s cedulkami pokukovat, protože i oni na ni koukali – co koukali, civěli! Jako rybáři. A ona přece nechtěla být odchycena. Nikde její jméno. Už v lehké panice začínala přemýšlet, co vlastně bude dělat, vždyť nemá na nikoho kompetentního ani telefonní číslo! Když ji oslovil mladý vysoký muž: „Miss Lopez?“ Sice bez cedulky, zato s jistotou, že je to ona.

„Já jsem Martin Plachý.“

V rozpacích se s ním vydala na parkoviště, taky ji mohlo napadnout, že si o ní zjistili informace, mají její foto a tak dále... Byla dokonce tak zmatená, že když jí dal kufr do auta, postavila se k zadním dveřím, jako by to byl taxík. Vlastně teprve tehdy si ho poprvé prohlédla. Vysoký, ale mírně shrbený, protože spíše než štíhlý byl vyloženě hubený. Úzké džíny, sportovní bunda, žádný suchar, překvapivě docela šik... až na ty přehnaně nablýskané polobotky s traktorovou podrážkou. Spíš poloboty, než polobotky, tak humpolácké! napadlo ji.

V kulaté drobnější tváři měl velké hnědé oči, v nichž se mu pobaveně zablýsklo, když ji viděl stát u zadních dveří. Rychle ale nasadil téměř prosebný výraz, aby ji požádal, zda by si mohla sednout dopředu, lépe se jim tak bude prý povídat.

Moc toho ale cestou nenamluvil. Na to, že se jednalo o vyšetřovatele ze speciálního útvaru kriminální policie, jí nekladl ani žádné závažné otázky. Možná se mu nechtělo se stále prát se svou neprocvičovanou angličtinou.

„Kolikrát jste byla tady v Praze?“ zeptal se jí, když stáli na prvním semaforu směrem do centra.

„Šestkrát,“ vyhrkla, a pospíšila si dodat: „... nebo sedmkrát, tak nějak,“ pokrčila rameny, jako by to chtěla zrelativizovat. Sama ale dobře věděla, že tu byla přesně šestkrát, každou svou cestu si dobře pamatovala. Přijížděla jednou ročně na audit environmentálních ukazatelů, které se klient rozhodl dobrovolně zveřejňovat spolu s výroční zprávou.

„Vaše firma tady má docela velké domácí zastoupení, proč tu práci nemohl dělat někdo odtud?“ zeptal se kriminalista u dalšího semaforu.

„Nemají tady specialistu na nefinanční reporting, podmínkou auditu je, že to supervizuje expert, který se na to globálně specializuje.“

Nebyla si jistá, zda jí rozuměl. Nic neřekl, pak zakroutil hlavou nad autem, co je myškou předjelo, něco zamumlal česky a zase jen mlčenlivě řídil.

„Moc si vážíme, že jste přijela až sem, abyste tady vypovídala,“ konstatoval u dalšího semaforu.

Tak ne že by se jí zrovna chtělo. Ale právníci Audit Veritas ji upozornili, že se tomu případu v Česku přisuzuje velká pozornost. Byla zproštěna mlčenlivosti. Měla plnou podporu vedení, aby s policií na případu spolupracovala, a dokonce aby vyhověla žádosti o osobní výpověď v Praze. Jinak by zůstala v Londýně, kde byla v pobočce Audit Veritas zaměstnána, a byla by vypovídala tam prostřednictvím britských orgánů.

Za půl hodiny byli v centrále kriminálky a vyšetřování závažné trestné činnosti v Holešovicích. V místnosti byla ještě policistka a překladatelka. Přestože se výpověď natáčela na video, policistka zaznamenávala její výpověď na počítač, který každou chvíli chroustal data, a do toho pískal mohutný monitor, jaký si matně pamatovala z devadesátých let z počítačové učebny ve své škole v Madridu.

Po zaznamenání osobních údajů a základních dat přešel vyšetřovatel Martin Plachý rovnou k věci a začal jí ukazovat snímky areálu Severočeských Chemovodů, a. s.:

„Poznáváte to?“ Na obrázku byl letecký snímek celého areálu.

„Ano, jistě. To jsou Chemovody.“

„A toto?“ Na obrázku byla jakási kalná laguna.

„Ano, území určené k sanaci.“

„A toto?“

„Ano, to je také to území, jenom z jiného pohledu, byla tam i nevyužívaná parcela ve stráni.“

„A toto?“

„To je to samé místo, jen už tam stojí fotovoltaická elektrárna.“

„Kdy jste ji tam viděla?“

Byla na otázku připravena, ale pro jistotu si otevřela svou pracovní složku v laptopu.

„V prosinci 2011.“

„Jste si jistá? Kdy přesně?“

Hledala to na stránce, cítila na sobě jeho upřený pohled, bylo jí to nepříjemné. Ba ne, nevadil jí jeho pohled, ale jak se k ní nakláněl, přikládaje této otázce značnou důležitost, ucítila jeho dech a v něm něco nepříjemného, snad pozůstatky česnekového jídla, možná piva.

„Byla jsem tam 15. prosince 2011.“

„A kdy jste tam byla naposledy před tímto datem?“

„To vám řeknu také přesně: 3. ledna 2011.“

„Co jste ten den viděla na místě a v okolí té laguny?“

„Jak jsem už uvedla v písemné odpovědi, na místě se stavěla solární elektrárna.“

„Stavěla? To znamená, že ještě nebyla hotová?“

„Ne, hotová nebyla.“

„Co se na stavbě dělo?“

„To si přesně nepamatuju.“

„Byly už instalované solární panely?“

„To nebyly, stavěly se tam konstrukce.“

Plachý vzal několik na počítači nakreslených obrázků a ukazoval jí jeden po druhém různé fáze výstavby fotovoltaické elektrárny. Vypadalo to jako z nějaké ilustrované učebnice pro děti – krásná zelená louka, potom systém prolézaček a bludiště konstrukcí, pak řady solárních panelů, v nichž se zračilo nebe jako moře v zrcadlových brýlích, a nakonec trafo a hadovité propojení kabely.

Pousmála se: „Hezké omalovánky.“

Vyšetřovatel se zatvářil dotčeně.

„Nebyly by lepší snímky?“ věděla, že dráždí hnízdo plazů, ale nemohla si pomoci: „U nás – ve Španělsku – odhalili podvody snímáním z dronů nebo třeba z Google Earth. To si snadno porovnáte s datem pořízení.“

Místo aby vybuchl, uviděla v jeho očích záblesk pobavení – stejně jako když u jeho auta způsobně čekala, až jí otevře zadní dveře.

„V kolik odlétáte?“

„Nevím, musela bych se...“

„Asi kolem sedmé, vidíte.“

Chabě přikývla a cítila, jak ji opouští poslední naděje, že aspoň odpoledne stráví podle svého, touláním po městě. Bylo krásně, sluníčko a příjemné teplo.

„To bychom mohli stihnout,“ odušil nahlas.

Cestou na sever Čech stále ještě pochybovala nad správností své reakce, vlastně nereakce, kdy poddajně souhlasila a nasedla do jeho mírně ojeté škody Octavie. Na druhou stranu, měla zadání vyjít české policii vstříc...

Rezignovaně se opřela do opěrky a čekala, co bude. A nakonec neli-tovala. Ten kluk jí pár zajímavých věcí řekl. Vykresloval jí situaci s tím svým zvláštním pousmáním, které zopakoval vždy, když vyjmenoval některý z důsledků sluneční horečky, která před pěti lety v Česku vypukla. V její souvislosti se prý vyšetřuje už i vražda a k tomu vyhrožování vraždou předsedkyni Energetického regulačního úřadu. Zmínil také několik desítek obchodních sporů u soudů a arbitrází o miliardy vedených investory proti státu. A celá ta podpora stála jenom na dotacích výrobcům z obnovitelných zdrojů ročně přes 40 miliard korun, tedy kolem půldruhé miliardy eur.

„Částku, která v malé desetimilionové zemi představovala ročně procenta celého státního rozpočtu a která mohla každoročně pomoci vyřešit zásadní ekologické a sociální problémy země,“ říkala si Isabel v duchu během dlouhých pauz mezi krátkými větami svého řidiče a vyšetřovatele. „Obnovitelné zdroje jsou správná věc, tak proč to nabralo takovýhle směr?“

Stáli v areálu chemičky, až úplně na konci, kde nebyly žádné provozy, jen jedna přízemní budova skladů. Proti nim se vedle vybagrované a zpola zasypané jámy po dehtové laguně zvedala v mírném svahu fotovoltaická elektrárna a táhla se daleko až k horizontu kopce, na rozloze asi tak tří fotbalových hřišť. Řady panelů vypadaly vyleštěně, kabely zapojené a všude bylo čisto, trávník kolem pečlivě sestříhaný.

„Představte si, že tu stojíte onoho 3. ledna,“ skočil jí do myšlenek vyšetřovatel Plachý, „popište, co jste tehdy viděla.“

„To je jednoduché,“ řekla Isabela. „Bylo hnusně, zima a bláto, ale nesněžilo. Jezdily tu nákladáky. Vozily pozinkované konstrukce a skládaly je na tu louku.“

„A to už dokončovali, nebo teprve s pokládkou začínali?“

„To nevím. Rozhodně to nevypadalo, že už mají po sichtě a můžou jít na pivo.“

Pokývnutím ocenil její humor, ale poněkud suše pokračoval: „Nevypadalo to tedy třeba jako oprava?“

„Jak to myslíte?“

„Jde o to, zda to mohli mít do 31. prosince hotové?“

„Vždyt jsem vám říkala, že jsem tu byla pak 15. prosince a elektrárna už stála a zřejmě vyráběla i proud.“

Z jeho výrazu vycítila, že je něco špatně, něco je velmi špatně... málem se jí zatočila hlava, došlo jí to dřív, než promluvil. Slunce sice už bylo pod mrakem, ale jí bylo najednou až moc horko. Nad elektrárnou kroužil nějaký pták a intenzivně pískal.

„Ale já se vás ptám na 31. 12. 2010.“ Už na ní viděl, že to mezitím pochopila, tak zkrátil svou minutku slávy a hned pokračoval: „Tedy zda už nemohla být postavena, zprovozněna dřív a pak se třeba zjistilo, že panely jsou špatně instalované nebo se jim hrouť konstrukce a bylo třeba to znovu rozebrat.“

„No to nevím, jak říkám, vozili teprve konstrukce,“ konstatovala Isabela.

„Vidíte a dva lidé, revizor, stejně jako úředník stavebního odboru, kteří sem přišli provést kontrolu dne 31. prosince – roku 2010,“ zdůraznil letopočet, „se podepsali pod potvrzení, že je vše v pořádku a elektrárna je zkolaudovaná a připojená,“ zasmál se Plachý, ale jeho oči se tentokrát nesmály, jejich hnědá barva tmavla do hořkosti: „Poslední den roku je i u nás pracovní den. Licenci dostala tato elektrárna na základě dokumentace z té kontroly od úředníka Energetického regulačního úřadu na Silvestra ve 20 hodin 55 minut.“

„Je to vůbec ještě možné, že ten samý den...“

Plachý zavrtěl hlavou: „Udělal chybu, povolení stavby ještě nebylo pravomocné, i když razítko od stavebního úřadu už měli.“

„Ale...“ rozhlédla se kolem, „to si toho nikdo...“

„Ne,“ teď už byl jeho úsměv spíš unavený. „Sem mají přístup jen zaměstnanci. Ti si to buď už nepamatují, anebo viděli hotovou, funkční elektrárnu... Ale pojdte, ještě vám něco ukážu.“

Šli kousek podél panelů k trafostanici, domku bez oken, zato s bohatým drátovým vycházejícím ze střechy, s odporně nahnědlou omítkou a dvěma kovovými dveřmi žabincové barvy. Nádheru rámoval stříbrně světlé okap, téměř bez promáčeklin a rzi, skoro jako nový.

„A na trafo si pamatujete?“

Chvíli se zamyslela, pak se rozjasnila. Snad jako by měla dokonce radost, že aspoň něco mohlo být v pořádku: „Ano, ta bouda tu stála.“

Plachý krátce přikývl: „A stálo tu ještě něco?“

Opět se zamyslela, ale ten skoro radostný pocit už se nedostavoval. Pokrčila rameny. Plachý se přehrabával v baťůžku, našel konečně fólii s vytisknutými fotografiemi různých diesela agregátů.

Přikázala si, že už se nenechá překvapit. Plachý si s ní ale nepohrával, za což mu byla vděčná, hned totiž pokračoval: „Prověříme logicky i podezření, že elektřina dodávaná tehdy do sítě nebyla vyrobena solárními panely, ale normálně naftovým motorem. Mohlo jich být i dokonce více. Těch agregátů.“

Další skříňovité ohavnosti v blízkosti trafa si nevybavovala, ale váhala.

„Jedná se o vážný korupční případ. Vy jste náš klíčový svědek.“

Vizuálně si jistá nebyla, ale jako by jí z tehdejšího blátivého severočeského ledna v hlavě rezonoval vzdálený, ale hluboký zvuk běžícího motoru. Jako by úplně cítila závan pachu spalin. Ale ne, toto ti, milý detektivku, nepotvrdím. Můžeš být rád, že jsem ochotná podepsat tu samotnou elektrárnu – ne-elektrárnu.

„Pojedeme?“ řekl opět tím suchým tónem, který neměl s jeho původní usměvavostí nic společného. Když nastartoval, s nepříjemným pocitem se tu ještě naposledy rozhlédla.

Mlčeli až k dálnici. Když se na ni dostali, řekl, že ji doprovodí až do odletové haly.

„Jsem v ohrožení?“ zeptala se znepokojeně.

„Tak bych to neřekl, ale bohužel se nám stává, že lidi z ničehonic odvolají svou předchozí výpověď.“

To už jí do řeči nebylo vůbec. Bylo jí sice milé, jak dvorně se k ní choval, podržel dveře, vzal tašku, ale uvnitř zůstávala hluboce skeptická. Rytířů na jeden den, na jeden večer, na jednu noc poznala dost. Když jí podával ruku, navzdory pevnému stisku, už živě viděla, jak se otočí, vše pustí z hlavy a odjede domů za úplně jiným programem. Jistě, možná bude zapáleně dál pracovat na komplikovaném případě nebývalých rozměrů. Ale než se případ po letech dotáhne do konce, může být už pětkrát přeložen, anebo sám odejde za lukrativnější prací a bude nahrazen někým jiným, komu ona bude jako svědek lhostejná.

Koneckonců jsou to jen úředníci, pomyslela si Isabel ještě, když v letadle usedala na své místo. Teprve nyní si uvědomila, že nemá místo u okna, nýbrž zbylo na ni jen neoblíbené prostřední sedadlo. Zalitovala toho, napadlo ji, že viděla Prahu možná naposledy. Po dnešku nějak ztratila chuť se sem vracet. Čeští muži jí nikdy nepřinesli nic dobrého, raději dál od nich, řekla si, když letadlo nabralo výšku. Mezi obláčky se pokusilo dohonit slunce, které směřovalo kamsi za Londýn, a ještě dále přes moře na západ, dole už zemi přikryl večerní stín a sluneční elektrárny se ukládaly ke spánku.

Na počátku ta vize tak tragicky, jak vyšetřovatel Martin Plachý její naplnění vylíčil Isabel Lopezové, nevypadala. Spíše kuriózně – země, která má v Evropě průměrné až podprůměrné množství slunečního svitu, se měla stát sluneční velmocí. Ne že by si uměla přičarovat více sluníčka, ale rozhodla se ho uctívat tak, že pro něj postaví nejvíce solárních sva-tyň v Evropě. Na počátku v tom ale všichni byli vlastně nevinně.

Za oknem nic moc, obvyklý kalný únor s deštěm a sněhem v podmráčeném povětří. Slunce se o nic ani nepokouší. Magda odvrátila pohled od okna k tomu svému domácímu sluníčku. Zkoumavě se na něj dívala, jako by na něm něco hledala.

„Co je?“ pobavilo Ondřeje poté, co vzhlédl od laptopu.

„Přemýšlím, kam si tě zařadit,“ řekla Magda a kočkovitě se protáhla, kolem ní na gauči leželo několik azurově modrých katalogů cestovních kanceláří s nabídkou letních dovolených. Seděla mezi nimi v pleteném hnědém roláku, nohy jí obepínaly domácí legíny, zakončené tlustými ponožkami.

Dřív než stačil zareagovat, vystrčila před něj stránku s tabulkou: „Jednička ani čtyřka nebudeš, to jsou extrémy – buď mají bílou, nebo pihatou pokožku, vlasy hodně světlé nebo zrzavé a nikdy se neopálí, jen spálí. Druhý extrém je čtyřka, snědé až černé typy, kterým na slunci skoro nic nehrozí.“

„A já?“

„No právě,“ šťastně se usmála Magda. „Buď dvojka, nebo trojka.“

„A kde je ta hranice?“

Magda se mírně zamračila, jak luštila tabulku. Pak se opět tak holčičkovsky usmála, když to našla: „10–20 minut, to je dvojka, a trojka je: 15–25.“

„Co ty minuty říkají?“

„Vlastní ochranná doba pokožky,“ odpověděla Magda.

„A co je to přesně?“

„Ježiš, Ondro, proč musíš všechno tak komplikovat,“ zamračila se na oko. „Na, podívej se sám.“

Ondřej si vzal populárně naučnou přílohu cestovního katalogu nazvaného *Léto stále* a četl: „Vlastní ochranná doba pokožky – stanovuje maximální délku pobytu na slunci bez jakékoliv ochrany. Co je to maximální délka pobytu na slunci bez jakékoliv ochrany?“

Magda svoje sluníčko pozorovala s přimhouřenýma očima: „No přece než ti zčervená kůže, broučku.“

Ondřej nevěděl, co na to říct, tak se vrátil k textu: „Ochranný solární faktor je číslo, které udává, kolikrát déle můžeme být na slunci bez rizika spálení, než kdybychom opalovací přípravek nepoužili.“

„No, vidíš, jak ti to jde,“ pochválila ho.

Ondřej si ve tváři ponechal analytický výraz, vstal a z kosmetické skříňky přinesl opalovací krém a prostudoval si štítek: „To znamená, že ochranný faktor 20 mě bude chránit dvacet krát dvacet minut? To je 400 minut... skoro sedm hodin...“

Tázavě se na ni podíval: „To není možný.“

„Proč by ne?“

Nedovedl si představit, že by se – byť nakrémovaný – smažil na pláži jen tak sedm hodin a zůstal v pohodě. V jeho myšlenkách se objevil stín. Ale nic příjemně chladivého, žádný úkryt před spalujícím sluncem. Spíš těžká tlačivá clona, která rušila a zneklidňovala výhled do modrozlaté budoucnosti.

Věděl, co to je. Péta a jeho strašně spálená záda po práci na zahradě. Po půl roce mu řekli, že má rychle postupující zhoubný kožní melanom. Péta mu to řekl nedávno. Zrušil už nekolikátou hospodu, na kterou se spolu domlouvali, a Ondřej, už celkem rozmrzelý, na něj udeřil. Petrovo přiznání jím otřásl. A mimo jiné se začal víc pozorovat. Jako by až s vážnou nemocí kamaráda, kterého znal od školky, pochopil, že bezstarostnost života se začíná rozplývat, když je člověku stále více přes třicet.

Ještě chvíli zamyšleně koukal do tabulky, pak si prohlédl pár azurově laděných fotek s krásnými opálenými těly – ty křivky! Fungovalo to však

jen částečně. Lechtivý, až skoro vzrušující pocit stále kalil ten v pozadí rozmazaný stín.

„Počkej, já ti taky něco ukážu,“ řekl Magdě v náhlém hnutí myslí a cítil se najednou jaksi lehčeji a inspirovaný zároveň. Jako by se konečně od stínu osvobodil.

Naklonila se k němu, aby dobře viděla na displej, kde se načetla mapa Evropy, zbarvená od modré a zelené na severu přes okrovou a béžovou ve středu po oranžovou až rudou na jihu.

Ukázal na nanicovatou barvu zhruba uprostřed mapy: „Ve střední Evropě se pohybuje sluneční záření mezi 1 000–1 400 kilowatthodinami na metr čtvereční, v Evropě jižní je to tak 1 600–2 200.“ Pohodil hlavou nejprve směrem ke studenému akváriu za oknem: „Takže tady kolem Prahy máme asi 1 000 jednotek slunce,“ a pak zpět ke stolu, kde dominovaly azurovo-zlaté reklamní fotografie cestovní kanceláře, „zatímco na jihu Španělska nebo Itálie je to dvakrát tolik.“

Spočinul na jejím poněkud nezúčastněném pohledu. Jasně, musel to vzít trochu jinak a začal počítat: u nás připadá na den v průměru čtyři a půl hodiny slunečního svitu. Když se chceš opalovat ve Francii, máš na to o půl hodiny víc, ovšem v Portugalsku sedm a půl hodiny, a to denně po celý rok! Až do teďka žádné překvapení, víd. Jsme národ, co si pořád stěžuje na počasí. A právem. Jsme prostě v Evropě průměrně až podprůměrně sluncem obdařená země. Přesto, přesto tu vzniká něco... co z nás udělá sluneční velmoc. Věřila bys tomu?“

Podíval se do ohybu gauče. Magda stočená jako klubíčko vlny už pokojně oddychovala v zimním spánku nedělního odpoledne.

„Tak absurdní,“ dodal sám pro sebe, díval se na pruh umírajícího světla v přítmí svého holešovického bytu, utopeného ve čtvrti starých činžáků, které se krčily pod svahem, kde se Letná přes park dále zvedá k Pražskému hradu. Ve staré „dělnické“ čtvrti se od devadesátých let minulého století žilo zajímavě, pokud člověku nevadil deficit zeleně a slunečního světla. „To z nich nikdo nevidí, jak je to absurdní?“

Praha zažívá běžný lednový den, padá déšť se sněhem, je kolem 3 stupňů. Pět set kilometrů na severozápad od Prahy leží Hamburk, ten má na tu dobu běžných 5 stupňů, větrno a déšť doprovázejí ještě kroupy. Tenerife na Kanárských ostrovech jen kolem 15 stupňů, ovšem tradičně sluníčko, v Sydney je léto a při 24 stupních Celsia tam zuří bouřka s prudkým lijákem. Tokio zaznamenává 6 stupňů bez srážek. Prostě neděje se na zeměkouli na tu dobu nic zvláštního. Vše se má změnit ráno krátce po 6:30 univerzálního času GMT.

NASA sice už několik dní vyhodnocuje neobvyklé jevy na Slunci a pozoruje vývoj kolem nových slunečních skvrn, ale doposud neměla důvod k vydání varování. Doktorka Debora Katzová z monitorovacího centra vesmírného počasí Space Weather Prediction Centre v Boulderu, ve státě Colorado na úpatí Skalistých hor, má noční službu, upíjí kávu z kelímku a sleduje tři monitory před sebou. V 1 hodinu a 36 minut dostává z automatizovaného počítačového dispečinku výstrahu stupně X, tedy nejvyššího možného rizika z aktivit Slunce. Výstraha automaticky spouští proces analýzy dat a alarmuje specialisty na sluneční erupce a protonové bouře. Doktorka Katzová se dle pravidel nesmí spoléhat jen na digitalizovanou cestu, zvedá telefon a volá na speciální linku do NASA. Podle dosavadních poznatků a zkušeností je třeba na prvním místě varovat kosmické stanice, astronauti musí setrvat v bezpečí vesmírných stanic, nevykonávat žádnou práci a hlavně nevstupovat do vesmírného prostoru. Dalším kritickým terčem je energetická infrastruktura. Rozjíždí se krizová komunikace s operátory energetických přenosových soustav, aby se rychle připravili na přechod na ostrovní režim. Podle dosavadních zkušeností se mohou následky erupcí v podobě různých elektromagnetických jevů projevit už do dvou hodin, nejdéle do několika dnů.

Blesková analýza v NASA potvrzuje úroveň rizika X: obří erupce nastala ve skupině slunečních skvrn NOAA 720 na severozápadním okraji Slunce. V jejím důsledku se formuje kaskáda vysokoenergetických částic, takzvaná protonová bouře. Alarm! Debora se ohlédne na kolegy v dispečinku, Pedro už to také určitě vidí, obvyklý úsměv mu nehraje ve tváři a navzdory jeho pestrému oděvu s barevnými řemínky vyhlíží jeho tvář popelavě. Napadne ji, že v momentech, jako je tento, všichni skokově zestárnou a jestlipak i ona právě teď vypadá tak hrozně? Dva další kolegové spěchají k jejímu stolu, protože ona má jen jako jedna ze dvou lidí na obrazovce i živý kanál s útvarem zvláštní krizové pohotovosti, který sice pracuje v rámci NASA, ale není zakreslen v žádné organizační struktuře.

Cítí, jak se kolegové za ní naklání k jejímu monitoru, nikdo nic neříká. Přesto jí to dává oporu. Přítomnost dalších lidí, kteří „vědí“, jí pomáhá, aby se dokázala lépe soustředit a nezpanikařila. Napadne ji, že až přijde konec světa, lidé nejen že to nebudou předem vědět, ale možná si toho ani nevšimnou. Tak rychle všechno půjde.

Koncentrace protonů řítících se k Zeměkouli podle všeho dosahuje nejvyšších kdy změřených hodnot! První odhady pohybu kaskády hovoří o rychlosti cirká 100 tisíc kilometrů za sekundu, tedy je oproti rychlosti samotné erupce ještě třístokrát rychlejší a dosahuje tak třetiny rychlosti světla... „Ale... to znamená,“ řekne nahlas doktorka Katzová a už to nedopoví. Všichni se nakloní blíže k monitoru, jako by tomu nechtěli věřit.

Celým tělem jí projede strašlivý záchvěv. Do pracovní koncentrace se jí vklíňuje nezastavitelná myšlenka na rodinu, děti poklidně spící v domě na kraji města. „Nepanikař,“ prikazuje si a snaží se utřídit si kroky, jaké má nyní učinit. Je třicet minut od zaznamenání erupce a podle všeho protonová bouře už před pár minutami zasáhla Zemi. Rychleji než kdy jindy a zejména rychleji, než se člověk i s nejlepší technikou byl schopen na cokoli připravit.

Po návratu z této služby domů jako obvykle zkontrolovala spící děti a jako obvykle ulehla v ložnici k několika málo hodinám spánku. Tentokrát ale nespala. Plakala. Plakala dlouho obrovskou úlevou a cítila se nekonečně šťastná. Spát v tichém domě, v suchu a teple, slyšet, jak klidně oddechují vedle v ložnici děti a ráno si dát v pohodě spolu sní-

dani. Existuje dokonalejší definice štěstí? Plakala a vychutnávala si každou vteřinu svého života.

Následky protonových bouří jsou stále ještě neprozkoumanou krajinou. Ví se, že protony mohou způsobit nejen nepředvídatelné výpadky v energetických sítích a svými magnetickými efekty zmást navigace GPS či počítačové a mobilní sítě, prostě ohrozit chod světa přes techniku. Protony ale proniknou i lidským tělem, a mohou mu tak způsobit biochemické poškození. Mohou způsobit neviditelné a nevratné změny v organismu, které se projeví později ve formě poruch, nemocí či změn v chování.

„Tak ten se mi povedl, sice není můj, ale povedl se mi.“ Ondřejova matka tím myslela zetě, který si v podřepu prohlížel odmontovaná dvířka od kuchyňské linky. Natačel je a s jedním okem přivřeným zkoumal nerovnost jejich seříznutí. Vypadal, že neposlouchá, dvířka odložil a hledal ten správný šroubovák.

Matka u linky utírala skleničky a dvě položila vedle lahve s domácím vaječným koňakem. Ostatní sledovali Káju od kuchyňského stolu, kde se všichni scházeli, když měl někdo svátek nebo narozeniny. A na ta křivá dvířka se už prostě nedalo dívat. Kája, muž činu, si skočil o patro výš, kde bydlel s Ondřejovou sestrou a dětmi, pro své nádobíčko a už na tom pracoval oslava neoslava.

„Už zase začínáš a to jsme si ještě nedali náš oblíbený tekutý dezert.“

„No, neboj, ty ses mi také povedla,“ ujistila matka dodatečně svou dceru.

Na velkém stole zbývaly z jídla už jen trosky po oslavě, nápoje zpola dopité, jen zákusků a ovoce bylo ještě dost.

„Už jsem se lekla, že na mě zapomeš,“ zasmála se Hanka a přivinula k sobě obě děti, které už jen čekaly na povolení odskákat do pokojíčku: „Vy jste se ale povedly úplně ze všech nejvíce!“

„Zato ten se mi moc nepovedl,“ vystřelila matka, když dovnitř nakoukl nejmladší syn. Měl na hlavě podivný klobouček, na sobě červenou koženou bundu à la Michael Jackson a vyhlížel poněkud neklidně.

„Tak čau,“ řekl jen a otočil se k odchodu.

„Bertíku,“ zavolala na něj matka, „Bertíku! Kam jdeš, kdy se vrátíš?“

„To neřeš, mami, v pohodě, jo,“ netrpělivě pokývl. „Možná přespím u kamarádky, uvidím, buď v pohodě, jo.“

Ještě mrkl na Ondřeje, svého staršího bratra, a už razil ven, pryč z této domkové čtvrti na okraji sídliště k metru a do díry a do centra, kde to žije.

„Už mu není patnáct, mami,“ usměřňovala ji Hanka. „Dokonce už mu není ani osmnáct... To to letí...“

„No právě,“ posteskla si matka, „nestuduje, nepracuje, nic ho nebaví, nic ho nezajímá... příživníka jednoho.“

„A co ta nabídka od tety?“

Matka si odfrkla, jako by napodobovala odmítavé gesto postpubertálního syna. „Tam on přece nepůjde, do té díry na severu Čech. On, Pražák!“

„No, popravdě, dělat někde na úřadě v provinčním městě...“

„Ona není jen starostka,“ vložil se do tématu Ondřej. „Dana Petrová je v severních Čechách pojem. Má tam řadu konexí, spoustu vlivných přátel. Víc než kde jinde pro severní Čechy platí, že byznys a politika jedno jsou...“

„Dej si ještě dort,“ přikázala Ondřejovi matka, prohlížela si ho tím svým vážným pohledem, který byl snad ještě tragičtější, než když sekýrovala toho nejmladšího. „Nějak jsi pohubl, nevím, jestli zrovna tobě ten tvůj severočeský... byznys, jak říkáš, nějak pomáhá.“

Ondřej si přidal dort a matka nalila sobě a Hance dvojitého panáka vaječňáku.

„Náhodou,“ ozval se Kája, který už měl dvířka hotová, „autíčko mu dali pěkný.“

Hanka i matka se ohlédly k oknu na ulici, kde mezi starými a malými auty zářil nový passat antracitové barvy. Až nepatříčně nablýskaný – Ondřej ho vzal cestou do myčky a obětoval tomu spoustu času čekáním ve frontě. Nic na to neřekl, ale napadlo ho, že působí nabubřele. Ale chtěl se přece před rodinou blýsknout – měl by to přiznat aspoň sám sobě. Matka auto nikdy neměla a Kája s Hankou si vždy pořizovali jen ojeté s nízkou spotřebou.

„Vypadáš unaveně, ustaraně,“ pokračovala matka ve veřejných úvahách.

Ondřej obrátil oči v sloup. „Všechno v pohodě, mami. Práce mám hodně, ale o tom to přece je,“ řekl a podíval se na Káju. „Člověk chce být

užitečný, a když dostane dobrou nabídku, tak má po ní skočit. Trh je i v práci. Všichni soutěžíme.“

„Jo, když bys to bral takhle doslova, tak ve školství nezůstane jediný kvalitní učitel,“ pustila se s ním Hanka do polemiky, která tradičně probíhala u tohoto kuchyňského stolu už více než deset let.

„No, správně by to tak být nemělo,“ řekl Ondřej. „Efektivní tržní ekonomika generuje dostatečné příjmy i pro veřejný sektor. Jinými slovy, když funguje podnikání, pak funguje i výběr daní a tím se najde i dost prostředků pro školy, aby si udržely ty nejlepší učitele...“

Kája zachrastil s krabičkou od nářadí, otočil se od dveří, jako by chtěl něco říct.

„Podívejte se třeba na Švýcarsko,“ nenechal se Ondřej přerušit, „jaký doslova pohádkový platy tam berou učitelé.“

Kája už nic neřekl, jen zakroutil hlavou, když stoupal s nářadím po schodech do prvního patra.

„Jo, pro nás pohádka,“ řekla lakonicky Ondřejova sestra.

„Ano, peníze se u nás ztrácí někde na trase mezi lidmi, co dělají v byznyse, a lidmi, které z těchto peněz platí stát...“

„Ty sis měl dodělat ten doktorát,“ poznamenala matka a dopila svou skleničku tekutého dezertu.

Ondřej nepatrně zakroutil hlavou a pokračoval: „Je to kvůli nesmyslným politikám, zrovna se jednou takovou zabývám pro naše představenstvo.“

„Stále ti nevím, jestli ten se mi povedl, nebo ne?“ pronesla matka svůj oblíbený bonmot při pohledu na vážně se tvářícího – prostě důležitého – syna a obrátila se na Hanku, jako by jí měla pomoci s odpovědí.

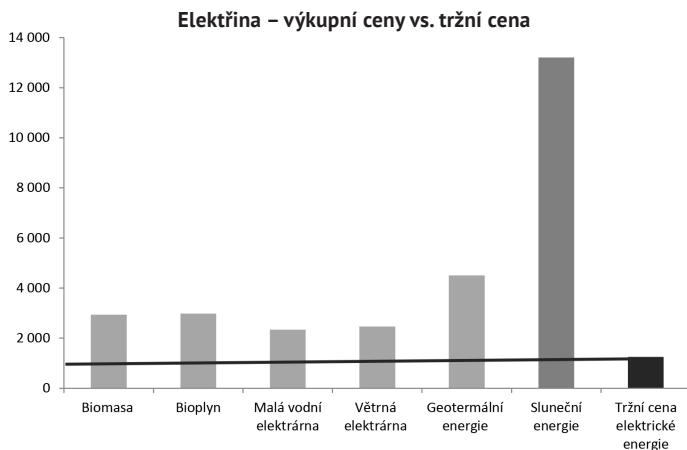
Ta se jen usmála. „A kdy k nám vezmeš svou přítelkyni?“

„Až se vyléčíte z alkoholismu a neuděláte mi ostudu,“ řekl Ondřej. „Už musím, mami,“ naklonil se k ní a políbil ji na tvář.

„Počkej, zabalím ti ten dort!“

Informace k návrhu zákona o podpoře využívání obnovitelných zdrojů energie (OZE)

porada vedení, červen 2005, Ondřej Rajmond

Zdroj: ERÚ, EEX

Se vstupem do Evropské unie k 1. dubnu 2004 se Česko zavázalo plnit cíle evropské energetické politiky. Ta si ve směrnici z roku 2001 stanovila, že do devíti let dosáhnou OZE více než pětiny (22,1 %) na spotřebě elektřiny EU. Závazek pro Česko zní tak, že do roku 2010 mají obnovitelné zdroje na spotřebě elektřiny dosáhnout 8 %. To je dvojnásobek stávající úrovně (4 % za r. 2004).

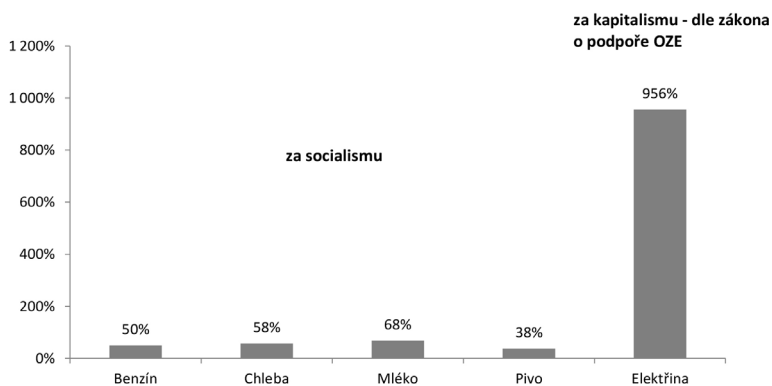
Klíčové je, jak se stanovují ceny, za které budou distributoři povinně vykupovat od výrobců z větru, slunce, vody, biomasy a bioplynu či z tepelných čerpadel. Regulátor (Energetický regulační úřad) je stanoví podle zákona „tak, aby byly vytvořeny podmínky pro naplnění indikativního cíle podílu výroby elektřiny z OZE 8 % v roce 2010“.

Úředníci Energetického regulačního úřadu (ERÚ) stanovili tedy ceny tak vysoké, aby i ty nejméně efektivní zdroje přinášely svým majitelům zisk. Za-

tímco tržní cena elektřiny se v tom roce pohybovala kolem 1 250 korun za megawatthodinu, násobky této ceny měli dostat provozovatelé elektráren z obnovitelných zdrojů. Nejvíce ti od slunečních zdrojů – neskutečných 13 200 korun, tedy více než desetinasobek tržní ceny.

Míra cenové deformace

Jak se lišila cena stanovená státem od tržní ceny (= 100 %)

Pozn. Výpočet autora na základě dat z ČSÚ, ERÚ a energetické burzy EEX

Pro zajímavost, takovou disproporcii plánu od reality si nedovolila ani komunistická Státní plánovací komise, která v Československu rozhodovala, kdo bude kolik čeho vyrábět a za jakou cenu se to bude prodávat.

Prezident sice zákon schválený parlamentem nepodepsal, ale ani nevrátil, zákon tedy začal platit od 1. srpna 2005.

Hlasování napříč stranami od komunistů přes demokratickou levicí, střed, liberály, až po pravici ukázalo, že základní pravidla svobodného podnikání a rovnosti před zákonem nejsou pro naše politiky tak podstatné, jako tyto okolnosti:

- *centrálně plánovité řízení evropské energetiky z Bruselu formou stanovení závazných podílů OZE na spotřebě elektřiny a v ČR aplikované formou administrativně stanovovaných cen*
- *mediálně líbivá zelená politika a životní styl na pozadí šíření strachu z důsledků globálního oteplování*
- *příležitost dostat se rychle k nadprůměrným ziskům z podnikání pro skupinu vyvolených.*

„Jinými slovy, je úplně jedno, že se jedná o nesmyslnou nerentabilní výrobu, cena se prostě podle zákona musí nastavit tak vysoká, že socialistický závazek z Bruselu bude splněn. A český zákon jde vlastně ještě dál, než si kdy dovolili jít komunisti,“ řekl s teatrálně optimistickým úsměvem Ondřej na závěr svého příspěvku na poradě vedení. Ředitelé byli na jeho ironii zvyklí a většinou se po jeho politickém příspěvku rovnou vrátili k provozním otázkám těžební společnosti.

Šéf ale tentokrát nepřestával kroutit hlavou: „Hovadina. Když nebude slunce svítit a vítr foukat, nic se nevyrobí, pak je jedno, jak mají nastavenou dotaci.“

Technický ředitel Jásek si přisadil: „Mluvil jsem s Pavlem z První distribuční, nikdo ty soláry nepřipojí, je to bláznovství.“

„Ano, ale bláznovství odhlasované 103 poslanci ku 44 poslancům,“ namítl Ondřej.

Jásek po něm loupl pohledem zpoza tlustých staromódně zakulacených brýlí s pozlacenými obroučkami: „Přečtěte si, co všechno musí elektrárna splňovat, aby ji distributor mohl připojit. V podstatě ji má v hrsti, distributor najde tisíc důvodů, technických důvodů, proč to nejde. Nebo to aspoň dokáže roky zdržovat.“

Šéf se zavrtěl, bylo jasné, že už touto diskusí nechce ztrácet čas: „Chvála bohu, aspoň jednou bude byrokracie monopolistů užitečná a nahází těm zlatokopům klacky pod nohy.“

Ano, to je úzké hrdlo celého toho nápadu, pomyslel si Ondřej. A v tu chvíli se mu v hlavě začala rodit podivně přitažlivá myšlenka.

Do zasedačky vplula v béžových semišových kozačkách na vysokých podpatcích asistentka vedení. „Magdi, prosím ještě jedno dvojité presíčko,“ instruoval ji šéf.

Přikývla a s úsměvem opětovala pohledy ředitelů: „Pánové, přijímám poslední objednávky.“

Krátce přešla pohledem i Ondřeje. Hřál ho pocit jakési výjimečnosti, i když nic neřekl a ani s ní nezavtipkoval – na rozdíl od finančního ředitele, který obdivně zakroutil svou nablýskanou plešatou hlavou a vydechl: „Proč my ve vedení nemáme žádnou ženu? Tím že jsme Uhelný projekt?“

„Jako myslíš, že kdybychom neměli ušpiněné ruce od uhlí, měli bychom tu ženy?“ zareagoval Jásek.

Magda se zastavila u dveří a čekala na pointu, vtipné přestávky během úmorné porady vedení byly vítány, a když ne vítány, aspoň šéfem tolerovány.

„No, třeba kdybychom byli zelení a měli třeba sluneční projekt. To by se nám ženy do vedení jen hrnuly? Tak to myslíš?“ pokračoval Jásek v pokusu o ironickou vložku.

„Určitě,“ chytl se toho finanční ředitel a mrkl na Ondřeje: „Je čas, chlapče, abychom změnili image.“

Ondřej zavrtěl hlavou a snažil se nedívat směrem ke dveřím: „V tom případě bych ten rozpočet spíš investoval do team-buildingů a off-sitů, tam nebude o sympatické kandidátky nouze. Jistější, než barvit uhlí nazeleno.“

„Na to vás užije, pánové, nejdřív si na takovou srandu musíme vydělat,“ řekl šéf a mrknutím Magdu propustil z mužské společnosti. „Tak, čas letí, jdeme k dalšímu bodu: tendr na novou železniční vlečku.“

Ondřej už byl myšlenkami jinde. Hodně jinde. Opakovaně si četl SMS, která mu před chvilkou blikla na displeji: *celkem sexy, v modré mezi těmi šedými*. Tehdy si ještě košile vybíral sám, a přestože už žili v jednom bytě, ještě je bavilo spolu flirtovat. Dlouho poté, když se vše začalo ubírat jiným směrem, se k této a dalším esemeskám z rané fáze vztahu vracel.

Jeho plán získal životaschopnost o rok později, v říjnu 2006, v Amsterdamu. Město bylo polepeno plakáty Ala Gorea, hvězdě v boji proti globálnímu oteplování. Bývalý viceprezident USA byl hlavní personou konference o udržitelném rozvoji. Do luxusního kongresového hotelu Marriott se sjeli jak představitelé velkých průmyslových korporací, tak aktivisté z neziskovek nebo úředníci z Bruselu.

Ondřeje překvapila ta jednohlasnost, s níž se tam tyto skupiny různých zájmů přihlásily ke změně dosavadního pořádku, ke změně vzorců svého chování. To není jen módní vlna a krátkodobý politický populismus, uvědomil si Ondřej, vyslanec české těžební uhelné společnosti, při pohledu na umělkyni, která na slavnostní večeři předvedla stvoření jakéhosi nového jazyka, zpěvu a tance na pódiu uprostřed sálu plného kruhových stolů pokrytých bílými ubrusy. Tělem mu projel záchvěv husí kůže, připadal si najednou jak ve svatyni, kde probíhá rituál. Performance symbolizovala jednotu, s jakou se všichni, ať už manažerka penzijního fondu z Thajska, analytik italské energetické firmy, britský levicový novinář, německý člen hnutí Greenpeace či americký politik u večeře propojili, a to doslova.

Na výzvu umělkyně utvořili kruhy, jak se drželi kolem stolů za ruce. Nejdřív si připadal trapně, když svíral drobné vlhké dlaně svých dvou sousedek u stolu. Stále více ho ale pohlcovalo pomyšlení, že konečně vidí, a tedy i chápe něco, co vede o tisíc kilometrů na východ v jeho malé zemi k absurdní politice produkující ještě absurdnější legislativu.

Je to takováto pospolitost a v ní zrozené myšlení, které dává oporu a zároveň záminku k zřejmě největšímu porušení tržního systému za dobu jeho krátké existence v post-totalitní Evropě po roce 1989. Akci, která nutně musí vést ke změně způsobu přerozdělování národního dů-

chodu, hře, kde se soutěží o stovky miliard především schopností korumpovat.

Před polednem pozornost v kongresovém sále opadala, ale mladý řečník to nechtěl připustit. Bystrýma očima projížděl obecnost, jako by se snažil všechny propojit svým pohledem a myšlenkou: „Starý způsob měření blahobytu je pryč. Naše hodnoty se mění, to je pravda, ale budete se mnou souhlasit, že to přece nestačí. Přijde nový řád, nový pořádek, nastal čas na změnu.“

Zdůraznil dopad své věty, až se mu rozvlnily tmavé vlasy spadající na ramena. Téměř dlouhé vlasy, intelektuálský střih a tmavý oblek s bílou košilí, elegantní nízký límeček. Jeden z těch ambiciózních mladých mužů a žen z neziskového sektoru s tahem na branku.

Dlouhá odmlka, na plátně finální snímek s titulkem „Time to Change“. Na pozadí titulku je fotografie ulice zaplavené vodou a na zídce s ohromenými tvářemi rodiny odněkud z východní Asie, kterým jako by se nechtělo uvěřit, co vše jim povodňová vlna odnáší... oblečení, nábytek, mopedy, auta, sloupy elektrického vedení, domy, jejich blízké... život jim mizí s velkou vodou. Není co dodat.

„Děkuji,“ končí svou prezentaci v potlesku, lidé jsou pohnutí, cosi nečekaného je najednou spojuje – stejně jako v případě umělkyně na večeri – zhluboka dýchají vzduch nabitý emocemi.

V lobby kongresového hotelu mezitím čeká raut z čerstvých mořských plodů. „Přijde nový pořádek,“ zní Ondřejovi v hlavě ve frontě na krevety. Kdyby to mělo nějaký smysl, zeptal by se mladého aktivisty, co konkrétně ten nový pořádek má být. Ale mělo to smysl? Tyto konference o životním prostředí určené průmyslovým korporacím byly stále stejné: firmy lakující sebe narůžovo, pardon nazeleno, neziskovky nabízející svá razítka firmám výměnou za slib trvalé udržitelnosti. K tomu pár bruselských úředníků, poslanců a starosta města, kde se akce koná. Ti všichni zase slibují potřebné paragrafy, které zajistí, že náš svět bude udržitelnější.

A přece se tato konference něčím vymykala. Už cestou z letiště Schiphol do centra Amsterdamu Ondřej očima zavadil o plakát s velkou povědomou tvář, která se podél cesty opakovaně vynořovala. V kapkách padajících z tmavě šedého nebe míjeli pomalu se sunoucí auta cyklisté civilně

oblečení, Holanďanky v kozačkách a klidně i v sukni a stále vzpřímené i v poryvech větru a deště. Otušilá, pomyslel si obdivně při pohledu na jednu takovou amsterdamskou cyklistku. Ale zase ten plakát a na dalším city-lightu další.

Konečně taxi zastavilo přímo u reklamy a Ondřej si mohl přečíst text pod tváří: Al Gore – The Amsterdam Global Conference on Sustainability and Transparency, 4–6 October 2006. Přijel slavný host.

Samozřejmě Ala Gorea si nemohl nechat ujít, ostatní uvažovali stejně a hlavní sál byl našlapaný už deset minut před příchodem bývalého amerického viceprezidenta a autora filmu *Nepohodlná pravda*. Charisma a špičková dikce, myšlenka stejná jako u aktivisty, který ve jménu boje proti globálnímu oteplování volal po novém pořádku. Ondřej v myšlenkách zabloumal k povolenkám na emise oxidu uhličitého, kterým kritici říkali odpustky. Hřešíš? Tak se vykup a bude ti odpuštěno. Kdysi za odpustky inkasovala církev, ale kdo na povolenkách vydělával dnes?

„Nastal čas činů. Nemějte žádné pochyby o tom, že i malá skupina lidí může změnit svět,“ dozvučel sytý hlas Gorea sálem. Ondřej se probíral ze zamyšlení a měl přitom nepříjemný pocit, že mnohé pohledy směřují k němu. Teprve nyní si uvědomil, že Gore má aplaus ve stoje, zatímco Ondřej sedí, jediný v hledišti, jako nějaký rebel, a vzbuzuje pozornost lidí kolem. Připomnělo mu to, jak někdy před dvaceti lety, kdy zbývaly dva tři roky do pádu komunismu, vystoupil na školním shromáždění Socialistického svazu mládeže jeden z hlavních papalášů Komunistické strany a učitelky dohlížely na to, aby potlesk po projevu proběhl ve stoje. Ze srandy a pubertálního vzdoru zůstal s kamarádem Pétou sedět. Všichni na ně koukali.

Pak v kabinetu dostali sodu od hysterické třídní a také hrozbu vyházou ze školy, která se však nevyplnila. (Tradovalo se, že staršího spolužáka, co přišel na prvomájovou manifestaci v tričku z americké vlajky, za to ze školy vyhodili.)

Na bio obědě zapíjeném kávou fair trade, jak zdůrazňoval leták konference, se Ondřej potkal s dalším pravidelným obrázečem zelených konferencí, Hermannem Schutzem z D-Energie, energetické korporace, která byla jedním z hlavních německých spotřebitelů uhlí.

„Tak nám ten byznys s uhlím brzo odpískají, vid’“, začal Ondřej bodře, jak vzhlédl k urostlému Hermannovi s malýma pichlavýma očkama v kulatém červenolícím obličejí. „Naši energetici mají ještě povolenky zadarmo, ale to je jen večírek před kocovinou. Uhelné elektrárny půjdou do šrotu a s ním i my všichni...“

Hermann zavrtěl hlavou: „Čísla říkají něco jiného. Stačí, když si srovnáš vývoj ceny elektřiny s vývojem ceny povolenky. Nepřekvapí, že velmi přesně korelují.“

„Jasně, víme, že elektrárny cenu povolenek zakomponovaly do ceny elektřiny ještě před spuštěním obchodování. A to ještě s nějakou přírůžkou,“ mrkl na něj.

Hermann se také usmál: „To je za riziko z nepředvídatelnosti jejich dalšího vývoje.“

„Ale takhle to přece nemůže jít do nekonečna,“ namítl Ondřej.

„Proč ne,“ opáčil uvolněně Hermann, rozhlédl se a trochu rozhodil rukama, jako by chtěl říct: vždyť se jen rozhlédni kolem sebe, tady logika vůbec nefunguje.

Ondřeje napadlo, že je to jako za minulého režimu. Všichni musí vědět, že jde o nesmyslné schéma, ale nikdo ze skutečných decision-makerů se proti tomu nepostaví. Nikdo z nich neřekne: tak dost! Nejedná se o žádný skutečný trh, ale uměle vytvořený nástroj – povolenku – na uměle vytvořeném trhu, kde skupina úředníků z Bruselu vymyslela, kolik jich bude vydávat na trh a kolik přidělovat jednotlivým zemím. A úředníci v jednotlivých zemích zase vymysleli, kolik jich komu z národního přidělu rozdají. Tak jaký trh? Jen kombinace direktivního rozhodování, lobbingu a korupce. A kdo ty dodatečné zisky těžařům, elektrárnám, různým poradcům a analytikům a samozřejmě úředníkům zafinancuje? Kdo jiný než spotřebitel v ceně elektřiny.

Uhelné elektrárny sice byly znevýhodněny proti jiným zdrojům, ale výroba nestačila poptávce, takže jely i v Německu naplno. V Česku, Polsku a dalších „nových“ zemích Evropy navíc měly výjimky a dostávaly povolenky zadarmo v takovém množství, že vydělávaly jak na prodeji elektřiny z uhlí, tak na prodeji přebytečných povolenek právě třeba Němcům.

„Neboj, spotřebitel toho snese hodně, a nejen německý, ale i ten váš. To se budeš ještě divit, co všechno spotřebitel snese,“ konstatoval Hermann. „A revoluce nebude, protože to nejsou daně, co roste. Vlády budou ukazovat na ty zlé energetické společnosti, ale nebudou moct jakoby nic dělat, ruce jim přece svázal Brusel... Mezitím bude Evropská komise a vlády vymýšlet další projekty jako podporu obnovitelných zdrojů, budou tvrdit, že ji zaplatí z výnosů povolenek, ale ve skutečnosti bude opět cálovat spotřebitel...“

Procházely kolem nich dvě mladé velmi sebevědomě vyhlížející byznyswomenky.

Hermann stále ještě pobaveně kroutil hlavou a olizoval si prsty od smažené krusty tygřích krevet: „Absurdní svět... Alexandro! Jsi to ty?“ Ohlédly se a jedna se rozzářila a padla Hermannovi do náručí. Druhá dlouhovláska se mezitím potkala s Ondřejovým pohledem.

„Jako vždy na lovu klientů, vid,“ pokračoval rozjařeně Hermann. Ona ho vzala v podpaží, evidentně s ním jela na stejné vlně: „A jednoho jsem právě ulovila.“

Ondřej i ta druhá žena se opět usmáli, přece jen už trochu rozpačtější. Věděl, že teď musí něco udělat a když to udělá dobře, mají před sebou společně strávený večer.

„Hádám, že jste také auditorka jako Alexandra,“ oslovil ji Ondřej a ztvářil se tak vážně, jak to uměl snad jen on: „Já jsem z bohaté firmy a chtěl bych se také nechat ulovit, jako tady Hermann. Šlo by to, prosím?“

Přišel smích a do toho jim někdo začal dolévat víno. Nepamatoval si už, o čem byl dále hovor, ale věděl jistě, že tématem nebyly ani povolenky, ani obnovitelné zdroje, a dokonce ani udržitelný rozvoj v místním, natož globálním měřítku. Do toho všeho zněla kolem stále hlasitěji hudba.

Nestačili se už jít převléct, před hotelový portál předjely autobusy a účastníky konference odvážely na loď, kde neformální program pokračoval večerní party. Hudba měnila styl a rytmus, vše se transformovalo do taneční rytmiky a závratně blikajících stroboskopických světel. Auditorka odložila sáčko a její světlá košile na parketu zářila jako bílý měsíc za úplňku oslňující noční zvěř. Překvapila ho poměrně dynamickým vlněním, až skoro divokými pohyby v rytmu monotónní

melodie. Rozepla si další knoflíček a tím jen malinko poodhalila to málo, co z jejího těla bylo vidět vedle světélkujících nártů a kotníků nad vysokými podpatky. Pokusil se k ní v rámci rytmu přivinout a ona ho nechala, rukama ji sevřel ve štíhlém pase a pak ucítil, jak se svými byznysovými kalhotami tiskne k jeho byznysovým kalhotám. Vnořil se do těžké sladké vůně, kterou se před tím silně navoněla, nejspíš na toaletě, ze které přišla mnohem výrazněji nalíčená, vlastně skoro změněná. Pak si s ním dala další drink.

Následující den v letadle dlouho čekal na povolení ke startu. Roztřesenou rukou si dělal do bloku náčrtek. Každá myšlenka, stejně jako každý tah rukou ho vyloženě fyzicky bolel, takže graf se rodil ztěžka a krkolomně, co chvíli navíc přerušovaný odklonem jeho očí od papíru kamsi zpátky k uplynulé noci. Hlava mu drnčela stále stejnou otázkou: dá se něco takového znovu prožít? I kdyby se ale zbláznil a rozhodl se jí posílat srdceryvné zprávy, bylo by to zbytečné, věděl, že by na odpověď čekal marně.

Nakonec náčrtek přece jen vznikl, nadepsal ho „Čím více regulace, tím větší zisky“ a ukazoval, jak bič na producenty CO₂ – tedy povolenka, kterou jsou majitelé velkých komínů povinni si kupovat za každou vypuštěnou tunu emisí – jde ruku v ruce s cenami elektřiny. Jak rostla cena povolenky, tak rostla cena elektřiny a tím i zisky energetických korporací, tedy právě majitelů těch největších komínů.

Jak nastoupil bolestný proces vytěšňování auditorky z hlavy, dostával se pro hlavu blahodárny proces objevování dalších dílků potřebných k dokončení plánu, který bude schopen na zlatém podnose předložit svému šéfovi, investorovi schopnému posbírat miliardy do slušně návratného podniku bez rizika.

Kromě zkušenosti s povolenkami byla dalším stupínkem ke zlatému slunci ona fascinace Gorem, již byl svědkem – nejen aktivisti a novináři, ale i úředníci, politici, analytici... a hlavně byznysmeni, a to nejen drobní alternativní podnikatelé, ale i obří korporace se začínali předhánět v podpoře nastolování „nového řádu“. Je čas nahradit Uhelný projekt projektem Slunečním.

Debora Katzová sedí v aule Goddardova centra vesmírných letů při NASA v Marylandu. Návštěvnické centrum je dnes vyhrazeno pro pozvané experty, kterých se sjelo na sto, aby naživo sledovali vyvrcholení projektu, který má zkoumání Slunce posunout zas o úroveň výše, nebo spíše mu dodat další dimenzi, a to doslova.

„S předpovědí kosmického počasí jsme tam, kde byli pozemští meteorologové v 50. letech minulého století,“ říká vysoký muž s brýlemi, které ještě víc zvýrazňují jeho jiskrný pohled a rámují nenápadný chlapecký úsměv, kterým jako by říkal ‚no nebudme tak dramaticky patetičtí, i když je toto opravdu přelomová chvíle‘. Moment, kdy se nejspíš ukáže, že roky práce stovek vesmírných specialistů a půl miliarda dolarů byly investovány správně.

Debora si užívá ten společný chvějivý pocit. Napětí se mísí se vzrušením, jak se lidé v aule na sebe vzájemně významně i slavnostně dívají, být „právě při tom“ je tím společným přídavným motorem, který doprovodí družice do vesmíru. A aby toho adrenalinu nebylo málo, ještě Deboře probleskne hlavou otázka, zda je ten tak uvolněný a přitom soustředěný manažer projektu svobodný. V týmu STEREO sice nepracovala, znala tam ale pár lidí a třeba bude pak příležitost s nimi prohodit pár slov a dostat se k některým zajímavým odborníkům blíž, pomyslela si, ale snažila se potlačit další rozvíjení této myšlenky, byla tu přeci kvůli vynesení družic na oběžnou dráhu.

Patřila mezi důležité uživatele informací o vesmírném počasí a upřímně ji těšilo, že se postupně zhmotňuje nápad, který povede k trojrozměrnému sledování Slunce v reálném čase a který tedy podá o jednu dimenzi plastičtější obraz toho, co se děje na Slunci, kolem něj i na jeho odvrácené straně. Schopnost reakce lidstva na gigantickou protonovou

bouři, která dokáže udeřit na Zemi za 15 minut od sluneční erupce, měla být nyní zásadně vylepšena.

STEREO neboli Solar Terrestrial Relation Observatory, spočívá ve společném vynesení a hlavně působení dvou téměř stejných družic zároveň. Každá z nich bude sledovat Slunce z jiného úhlu pohledu. Získaná data budou družice posílat sem do Goddard Space Flight Center ve městě Greenbelt na východě USA. Tým NASA bude data sestavovat do trojrozměrného modelu a zkoumat.

Nastává odpočítávání do startu a Debora drží palce týmu, který z větší části osobně nezná, ale dovede se vcítit do napětí, jaké zažívají lidé, kteří pět a více let pracovali na jedné jediné věci, která může shořet během vteřiny. A k tomu pak ještě všichni ti politici a novináři, kteří přijdou „s vyúčtováním za půl miliardy dolarů“.

Volá jí tatínek, ach ne, teď ne. Když jí volá přes den, pracovní den, tak to může být jen jedno téma, na které je poslední dobou fixován: aby se s ním jela podívat do Česka, země, kde se narodila jeho matka, Debořina babička. Zavolá mu později a jako vždy ho bude zpracovávat tak, aby ho ani nenapadlo, že by se chtěl přesídlit zpátky. Ano, někdy se tam s ním podívá, ale jen na výlet, po stopách babičky a také po stopách Johannese Keplera, zpět v čase do doby, kdy byly objeveny sluneční skvrny.

Konečně se na něj podívají. Špičatý lysý vrcholek kopce, jeden z několika, které tvoří hraniční řetěz mezi severními a středními Čechami, mezi hnědouhelnou pánví s návazným průmyslem a středem země s milionovou Prahou. Na jedné straně hor jsou okresy s největší nezaměstnaností v zemi, na straně druhé nezaměstnanost prakticky neexistuje. Na jedné straně mají nejméně vysokoškoláků mezi obyvatelstvem celé republiky, na straně druhé nejvíce. Na jedné straně jsou nejčastěji nemocní, čerpají nejvíce sociálních dávek a brzy umírají, na straně druhé si žijí ve zdraví a blahobytu, který převyšuje průměr u řady vyspělých západoevropských států. A tuto propast reprezentuje pouhá 50–100kilometrová vzdálenost mezi městy obou stran pohoří.

Jak stoupal s Magdou k vrcholu, ohlédl se k zaparkovanému služebnímu autu a viděl serpentiny silnice mizící v oparu středočeské kotliny. Na druhou stranu, na severozápad se silnice nořila do hustého vzduchu syčeného výparů několika hnědouhelných elektráren a také komíny chemiček a strojřen. Už to ale nebyl ten hnědý sotva průsvitný povlak, jaký si pamatoval z devětaosmdesátého, kdy jako studenti sametové revoluce podnikali z Prahy spanilé jízdy za dělníky. Kromě letáků jim vozili sliby, že jim příště přivezou z televize oblíbené herce.

V severočeských baštách průmyslu – Mostě, Chomutově, Sokolově – ale nenašli moc pochopení. Zastavili své auto s vlajkou u narvané autobusové zastávky před Sokolovskými závody. Lidé na ně ostražitě koukali, Ondřejovi přišli všichni zaprášení a šediví. Zato oni, studenti z Prahy, byli rozjaření. S trikolorami připnutými na bundách se jich všech pět vysoukalo ze staré škodovky, snažili se lidem rozdat letáky s požadavky studentského výboru adresovanými Komunistické straně, ale málokdo si je vzal a chtěl diskutovat.